

ІННОВАЦІЙНІ БІЗНЕС-МОДЕЛІ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У роботі розглядається цифрова економіка, що радикально трансформує традиційні бізнес-моделі, відкриваючи нові можливості для зростання та інновацій. Маючи сучасні наукові дослідження, розглядаються платформні моделі, концепції Freemium і Scrum, і навіть екосистемні підходи, сприяють формуванню нових бізнес-структур. Особлива увага була приділена інтеграції передових технологій, таких як штучний інтелект, аналіз великих даних, хмарні сервіси та Інтернет речей, у повсякденні бізнес-процеси, а також клієнтоорієнтований підхід до побудови бізнесу.

Ключові слова: Цифрова економіка, інноваційні бізнес-моделі, Freemium, Scrum, цифрова трансформація, передові технології.

Abstract

The paper examines the digital economy, which is radically transforming traditional business models, opening up new opportunities for growth and innovation. Drawing on cutting-edge research, platform models, Freemium and Scrum concepts, and even ecosystem approaches are contributing to the formation of new business structures. Particular attention is paid to the integration of advanced technologies, such as artificial intelligence, big data analytics, cloud services, and the Internet of Things, into everyday business processes, as well as a customer-centric approach to building a business.

Keywords: Digital economy, innovative business models, Freemium, Scrum, digital transformation, advanced technologies.

Вступ

Цифрова економіка, що характеризується швидким розвитком сучасних технологій та активним використанням Інтернету, суттєво трансформувала традиційні бізнес-моделі. Ці зміни не є тимчасовими, а являють собою глибоку структурну перебудову, що змушує компанії адаптуватися до нових умов для підтримки конкурентоспроможності та сталого розвитку. Активне впровадження цифрових технологій – штучного інтелекту, аналітики великих даних, хмарних обчислень та Інтернету – змушує підприємства модернізувати свої моделі, щоб найефективніше використовувати ці рішення [1].

Метою дослідження є узагальнення теоретичних підходів і практичних аспектів функціонування інноваційного бізнесу у контексті цифрової трансформації економіки та визначення стратегій його розвитку на основі цифровізації. Для досягнення цієї мети визначено наступні завдання: вивчити ключові тенденції цифрової трансформації та їхній вплив на інноваційний бізнес; дослідити особливості впровадження сучасних бізнес-моделей, таких як Freemium і Scrum, у цифровому середовищі.

Результати дослідження

Цифрова економіка являє собою перехід від традиційних підходів до моделі, що базується на цифрових технологіях та інтернеті. Вона охоплює всі види економічної діяльності, що виникають внаслідок численних онлайн-зв'язків між людьми, організаціями, пристроями, даними та процесами. Цей тип економіки базується на впровадженні цифрових інструментів для підвищення продуктивності, ефективності та інновацій у різних секторах [2].

Міжнародна організація OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development) виділяє три основні компоненти цифрової економіки, а саме:

- підтримуюча інфраструктура (апаратне та програмне забезпечення, телекомунікації, мережі та ін.);
- електронний бізнес або e-business (ведення господарської діяльності та будь-яких інших бізнес-процесів через комп'ютерні мережі);
- електронна комерція або e-commerce (дистрибуція товарів через Інтернет) [3].

Цифрова трансформація змінює традиційні бізнес-моделі у відповідь на зростаючий споживчий попит. У цьому середовищі інновації стають ключовим фактором конкурентоспроможності та стійкості компаній. Впровадження передових технологій, цифрових інструментів та автоматизованих систем управління допомагає оптимізувати робочі процеси, підвищити продуктивність та формувати нові бізнес-моделі [4].

У сучасному світі швидкі темпи технологічного прогресу зробили цифрову трансформацію головним пріоритетом для організацій будь-якого розміру. Потенціал цього напрямку лише зростатиме з використанням передових розробок, таких як штучний інтелект, блокчейн, квантові обчислення та інші прогресивні технології.

Компанії, які активно впроваджують новітні досягнення у свої процеси, інвестують в інновації, отримують значну конкурентну перевагу та збільшують свої шанси на успіх у цифрову епоху. На відміну від традиційних бізнесів, які зосереджені на контролі над власністю та засобами виробництва, платформна модель створює цінність завдяки можливості взаємодії між користувачами.

Серед найбільш перспективних технологічних трендів для розвитку інноваційного бізнесу можна виділити наступне:

1. Штучний інтелект (AI) та машинне навчання (ML).

Штучний інтелект (Artificial Intelligence, AI) – це спеціалізоване програмне забезпечення, яке для виконання складних завдань імітує когнітивні здібності людини, а саме її здатність навчатися, розмірковувати та аналізувати інформацію. Водночас значна частина завдань штучного інтелекту виконується з допомогою машинного навчання. Машинне навчання (Machine Learning, ML) – це різновид штучного інтелекту, який використовує результати навчання на наборах даних для створення моделей, здатних виконувати складні завдання [5]. Інтелектуальні алгоритми дозволяють бізнесу автоматизувати процеси, аналізувати великі масиви даних та прогнозувати ринкові тренди.

2. Інтернет речей (IoT).

Мережа взаємопов'язаних пристроїв із датчиками та аналітичними модулями відкриває нові можливості для оптимізації бізнесу в реальному часі. Вона дозволяє моніторити процеси, прогнозувати технічне обслуговування обладнання, удосконалювати логістику й покращувати рівень персоналізації послуг для клієнтів.

3. Технологія блокчейн.

Основна перевага блокчейну полягає в забезпеченні прозорості, безпеки й достовірності даних завдяки незмінності записів у системі. Ця технологія знаходить застосування у фінансових транзакціях, управлінні доступом до даних, перевірці відповідності послуг стандартам і виконанні смарт-контрактів без посередників [6].

4. Розвиток FinTech-рішень.

Фінансові технології кардинально змінили підхід до управління фінансами, пропонуючи цифрові платформи для мобільних платежів, онлайн-банкінгу, альтернативного кредитування та автоматизованих фінансових послуг. Використання FinTech сприяє підвищенню фінансової доступності та ефективнішій організації бізнес-операцій.

5. Модель спільного споживання (шерингова економіка).

Шерингова економіка є сучасною економічною моделлю, що ґрунтується на одноранговій взаємодії (P2P). Вона передбачає спільне використання чи доступ до товарів і послуг зазвичай через спеціалізовані онлайн-платформи. Однією з основних переваг цієї моделі стало надання можливості споживачам безпосередньо обмінюватися послугами чи товарами без участі великих посередників. Цього вдалося досягти завдяки застосуванню IT-рішень та аналізу великих даних – цифрових додатків або децентралізованих платформ, які забезпечують доступ до інформації про товари та послуги. Особливо важливим аспектом для малого та середнього бізнесу є легкий доступ до глобального ринку, що значно стимулює популярність цієї економічної моделі [7].

Ці технологічні новації мають значний вплив на конкурентоспроможність інноваційних компаній, зокрема завдяки:

- оптимізації операційних процесів через автоматизацію і обробку великих масивів даних;
- покращенню взаємодії з клієнтами шляхом персоналізованого підходу та розвитку омніканальних комунікацій;
- створенню нових ринків і бізнес-моделей, заснованих на цифрових технологіях;
- підвищенню доступності ресурсів і послуг, що надає малому та середньому бізнесу можливість конкурувати з великими корпораціями.

Ефективне управління інноваційним бізнесом в контексті цифрової трансформації неможливе без сучасних підходів до управління командами та процесами. Популярною методологією в цьому контексті є Scrum, яка є складовою гнучкої методології Agile. Scrum базується на принципах ітеративної розробки, постійного вдосконалення та скоординованої командної роботи. Цей підхід активно використовується в ІТ-секторі, маркетингових агентствах, цифрових стартапах та інших динамічних галузях, де необхідно швидко реагувати на зміну ринкових умов.

Більше того, в умовах цифрової економіки все більше компаній адаптують свої бізнес-моделі до нових реалій, впроваджуючи модернізовані інструменти монетизації. Одним із таких нововведень є модель Freemium [8], де базові послуги пропонуються безкоштовно, а додаткові функції доступні за окрему плату. Наприклад, успішні компанії, такі як Spotify та LinkedIn, широко використовують цей підхід: вони залучають широку аудиторію безкоштовними сервісами, а потім пропонують преміум-функції для монетизації певної частини користувачів. Низька вартість розповсюдження цифрових продуктів дозволяє охопити велику цільову аудиторію, що сприяє ефективному масштабуванню бізнесу.

Тому в умовах сучасної цифрової економіки інноваційні компанії мають унікальну можливість використовувати передові технології для зміцнення своїх ринкових позицій, розширення аудиторії та підвищення ефективності. Стратегічне впровадження цифрових рішень стає ключовим фактором успіху та сталого розвитку бізнесу в умовах високої конкуренції.

Висновок

Результати цього дослідження дозволяють нам визначити основні характеристики інноваційного бізнесу в умовах цифрової трансформації економіки та розробити ефективні стратегії його розвитку. Огляд останніх досягнень цифровізації показує, що поєднання таких технологій, як штучний інтелект, Інтернет речей, хмарні сервіси та блокчейн, оптимізує бізнес-моделі, підвищує гнучкість управління та створює умови для персоналізації комунікації з клієнтами. Однак, процес цифрової трансформації водночас посилює конкурентний тиск на ринку, змушуючи компанії швидко адаптуватися до нових викликів та технологічних реалій.

Список використаної літератури

1. Davidson R. The Importance of Digital Transformation for Modern Businesses. URL: <https://www.linkedin.com/pulse/importance-digital-transformation-modern-businesses-rose-davidson-auh7c> (дата звернення: 10.03.2026)
2. Кузьмук І. Я., Осіпова А. А., Вишнюк В. В. Адаптація бізнес-моделей до вимог цифрової економіки. URL: <http://orcid.org/10.5281/zenodo.11447985> (дата звернення: 10.03.2026) The Digital Economy. URL: https://www.oecd.org/en/publications/the-digital-economy_929323d1-en.html
3. The Digital Economy. OECD : веб-сайт. URL: https://www.oecd.org/en/publications/the-digital-economy_929323d1-en.html (дата звернення: 10.03.2026).
4. Краус Н. М., Краус К. М., Марченко О. В. Інноваційне підприємництво і цифровий бізнес: науково-економічна фіча розвитку та зміни в управлінні. Ефективна економіка. 2020. № 4. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2020/10.pdf (дата звернення: 10.03.2026)
5. У чому різниця між AI та ML. Компьютерное обозрение : веб-сайт. URL: https://ko.com.ua/u_chomu_riznicya_mizh_ai_ta_ml_148777 (дата звернення: 10.03.2026).
6. Белова І., Гомотюк А., Ярошук О. Цифрова трансформація управлінських та бізнес-процесів в Україні під час воєнного стану. Економічний аналіз. 2024. Т. 34, № 1. С. 42–52.
7. Економічна модель спільного споживання (шерингова економіка). Дія.Бізнес : веб-сайт. URL: https://business.diia.gov.ua/entrepreneurhandbook/item/ekonomichna_model_spilnogo_spozhyvannya_sheringova_ekonomika (дата звернення: 10.03.2026).
8. Segal T., Kindness D., Perez Y. Freemium: Definition, Examples, and Pros & Cons for Business. Investopedia : веб-сайт. URL: <https://www.investopedia.com/terms/f/freemium.asp> (дата звернення: 10.03.2026).

Ратушняк Ольга Георгіївна — доцентка кафедри економіки підприємства і виробничого менеджменту, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: ratushniak@vntu.edu.ua

Кацага Марія Михайлівна – студентка групи БМ-236, факультет будівництва, цивільної та екологічної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: mashakacaga2005@gmail.com

Olga Ratushnyak — docent department of Enterprise Economics and Production Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: ratushniak@vntu.edu.ua

Maria Katsaga – student of group BM-23b, Faculty of Construction, Civil and Environmental Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: mashakacaga2005@gmail.com